

Klasik Dönem ve Erken Romantik Dönem Bestecilerinin Piyano Eserlerindeki Yapısal Farklılıklar

Structural Differences in The Piano Works of Classical Period and Early Romantic Period

Sanatta Yeterlik Mezunu Beril ÖZYAZICI

İstanbul Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, İstanbul, TÜRKİYE

ORCID: 0000-0001-5003-7440

ÖZET

Müzik dünyasında Klasik Dönem ve Erken Romantik Dönem olarak adlandırılan bir geçiş dönemi bulunmak ile birlikte, Klasik Dönem eserlerin ve bir geçişi sağlayan Erken Romantik Dönem'in yapısal benzerlikleri hem teknik hem de melodik açıdan oldukça dikkat çekicidir. Müzikal bağlamda sadeliğin ve bu sadelikten doğan gösterişin dönemi olarak bilinen Klasik Dönem, 1789 Fransız Devrimi sonrasında yerini daha duygusal, milliyetçi ve etnik müziğe bırakmıştır.

Çalışmanın ilk kısmında Klasik Dönem'de müzik anlayışına değinilmiş, ünlü bestecilerin eserlerinden bazılarının karşılaştırılmaları yapılmış ve kronolojik olarak eser incelemelerine yer verilmiştir. Erken Romantik Dönem bestecilerinden bir geçiş dönemi olduğu varsayımı doğrultusunda örneklere yer verilmiş ve incelemeye karar verilen eserlerin içeriğine değinilmiştir.

İkinci bölümde ise, birinci bölümde yapılan incelemeler neticesinde bu iki dönemi kapsayan ortak noktalar ve farklılıklar saptanmış, elde edilen veriler ile ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Dönem, Erken Romantik Dönem, Piyano, Eser, Benzerlikler

ABSTRACT

While there is a transition period in the music world called the Classical Period and the Early Romance Period, the structural similarities of the Classical Period works and the Early Romance Period that provide a transition are quite remarkable both technically and melodically. The Classical Period, known as the period of simplicity and showing off from this simplicity, left its place to more emotional, nationalist and ethnic music after the French Revolution of 1789.

In the first part of the study, the understanding of music was mentioned in the Classical Period, some of the works of famous composers were compared and the works were examined chronologically. In line with the assumption that there is a transition period from the Early Romantic composers, examples are given and the content of the works decided to be examined is mentioned.

In the second part, as a result of the examinations made in the first part, common points and differences covering these two periods were determined and comments on the data obtained were included.

Keywords: Classical Period, Early Romantic Period, Piano, Work, Similarities

1.GİRİŞ

“Yumuşak ve gürültüsüz” anlamına gelen ve günümüzde de bestecilerin çokça tercih ettiği bu çalgının asıl adı “Piano-Forte”dir. Çalgının yapısı gereği tellere tuşların desteği ile tokmaklar yardımı sayesinde vurularak ses çıkarılmaktadır. Nüans kapasitesinin ise yüksek olması dolayısı ile pf olarak da kaynaklarda yer almaktadır. Kendinden önceki klavyeli çalgıların çoğunda bulunmayan bu nüans niteliği çalgıyı ilk üretildiği andan itibaren oldukça önemli bir noktaya taşımıştır (İlyasoğlu, 1999: 55).

Müzik tarihinde genel bir bakış açısı ile 18. yüzyılın ikinci yarısından yani Büyük Bach'ın 1750 yılında ölümünden L.v. Beethoven'ın ölümüne kadar olan kısım Klasik Dönem olarak bilinmektedir. Klasik Dönem'e hazırlık sağlayan geçiş dönemi ise Rokoko adıyla tarihe geçmiştir.

Sahne yapıtlarının ve çalgı müziğinin gelişmeye ve kontrpuan tekniğinin azaltılmasına gidildiği bu dönem Fransız soyluları tarafından oldukça önemsenmekteydi (İlyasoğlu, 1999: 49).

Beethoven'ın eserlerinde ise iki kesit halinde inceleme yapıldığında, gençlik yıllarında bestelediği eserler Klasik Dönem izlerini taşır. Klasik esintiler taşıyan eserlerine en güzel örneklerden biri "Prometheus'un Yaratıkları Uvertürü" isimli eseridir. Eserde W.A.Mozart'ın etkileri oldukça net bir şekilde hem melodilerdeki sadelik yönünden hem de eserin içeriğindeki ilerleyiş olgusunda net bir şekilde görülmektedir. Romantik Dönem'e bir hazırlık niteliği taşıyan eserlerinden ilki ve bazı çevrelerce "Erken Romantik Dönem" uvertürleri arasına alınan "Coriolanus" uvertürünü de yine Beethoven bestelemiştir (Cooper, 1957: 224).

İki farklı müzikoloğun düşünce yapıları ve kaynaklarından elde edilen verilere dayanarak, Klasik Dönem'deki melodik ve müzikal cümle yapılarının Beethoven tarafından geliştirildiği söylenebilir. Bahsi geçen formal yapılara, çalgı tekniğine ve solistik becerilere ise çalışmanın içeriğinde değinilecektir.

2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, Klasik Dönem ve Erken Romantik Dönem bestecilerinin piyano eserlerindeki teknik, formal ve yorumsal farklılıklara değinilmiş, her iki dönem ile ilgili yapılan kısa açıklamaların ardından belirlenen bestecilerin eserleri üzerinde karşılaştırma yapılarak araştırma yapılan noktalara cevaplar aranmıştır.

Klasik Dönem'de piyanonun gelişimi bestecilerin eserlerine nasıl yansımıştır?

Erken Romantik Dönem'de besteciler eserlerinde hangi duygu ve düşünceleri işlemiştir?

Her iki dönemde bestelenen piyano eserlerinde müzikal cümle yapıları, armoniler ve formlar ne şekilde farklılık göstermektedir?

İncelenen dönemler içerisinde teknik ve zorluk yönünden farklılıklar nelerdir?

3.KLASİK DÖNEM'DE PİYANONUN GELİŞİMİ VE BESTECİLERİN PİYANOYA BAKIŞ AÇISI

18. Yüzyıl başlarında Bartolomeo Cristofori'nin klavyeli çalgı mekaniği üzerine yaptığı çalışma sonucunda "havada dalgаланan ve uzayan" ses elde etme isteği nihayete ermişti. Klavsenin mekanik yapısında bulunan ve teli çeken mızraplar yerine, bir nesnenin tele vurması şeklinde ses elde etmenin yolunu bulan Cristofori, bu sistemi öncelikle yatay bir şekilde klavsen üzerinde denemiş ve olumlu sonuçlar almıştı. Gravicembalo (Büyük Çembalo) adı ile anılan Piyano-Forte, hem sesleri uzun tutabilmekte, hem de dönemin diğer klavyeli çalgılarının aksine nüans farklılıklarını yapabilmekteydi. Cristofori, yetiştirdiği birkaç çırağını Avrupa'nın çeşitli noktalarına göndererek kendisine ait bu sistemi tanıtmak istedi ve bu mekaniği ilk benimseyen ülkelerin başında Almanya ve İngiltere geldi. Almanya'nın Dresden şehrinde yaşayan Gottfried Silbermann, tanıtılan bu yeni mekaniğin üreticilerinden birisi olmuştu. Yaptığı ilk piyanolarını öncelikle Johann Sebastian Bach'ın görüşlerine sunan Silbermann, daha sonraki geçen on yılda çevresinden görüşler alarak mekanik üzerinde düzeltmeler yapmıştı. Bu geçen yıllarda ise Prusya İmparatoru Büyük

Frederick için de bir piyano üretmişti. Cristofori'nin büyük başarısının ardından, ona esin kaynağı olan ve örnek aldığı klavsen mekaniğinin yatay şekli vardı. Yapısındaki eğimleri inceledikten sonra yeni geliştireceği sistemin de yatay olmasına karar vermiş ve tele vuran çekiç benzeri yapının çok daha kolay bir şekilde üretilebileceği sonucunu çıkarmıştı. İlk Alman piyanolarının İngiltere'ye 1760'dan önce ulaşması ile birlikte İngiliz piyano yapımcıları sistemi geliştirme konusunu çok ciddiye almışlardı. İngiltere'de piyano alanında ilk çalışma tam boyutlu bir klavsenin mekaniğinin sökülerek yerine yeni geliştirilen sistemin kurulması ile başlamıştı ve bu örnek çalışma halka açık bir meydan da tanıtılmıştı. 18. yüzyılın ortalarında Alman mekanik ustası Johannes Zumpe'nin sistemi başlarda oldukça ilgi çekmişti. Uzun ve zorlu üretim süreci düşünülerek tasarlanan bu yeni mekanikte her parça oldukça küçük ve kolayca üretilebilmekteydi. Cristofori'nin çekiçlerinin aksine Zumpe'nin mekaniğinde çekiç başı bir bezelye tanesi kadardı ve kolayca üretime geçilebiliyordu. Fakat parçaların küçük olması çalgının performansını da etkilemekteydi. Sürekli yenilenmesi veya kullanılmakta olan parçaların bakım sürecinin sıklıkla tekrar edilmesi gerekmekteydi. (Cooper, 1958, s. 371 - 372).

Yatay mekaniğin piyano üzerinde kullanımı, tuşların modern üretim piyanolarına göre oldukça farklı ağırlıkta olmasını sağlamaktaydı. Mekanik üzerinde kullanılan teller, doğrudan ya bakır ya da basınca dayanıksız bağırsak tel sınıfında olduğundan dolayı ilk piyanoların çalınma tekniği bir nevi klavsen tekniği ile benzerlikler göstermekteydi. Bileklerin hafif tutulması, akorların tercihen bas sestene ince seslere doğru kırılarak çalınması, oktav sayısının daha az olması sebebi ile daha dar tuş alanları ve bestelenen eserlerdeki seslerin birbirine yakınlık durumu gibi sebeplerden teknik açıdan ilk piyano eserlerinde zor tekniklerden kaçınılarak kontrpuan tekniği kullanılmıştı (Cooper, 1958, s. 375).

Martin Cooper'ın kaynağından yola çıkarak piyanonun ilk örneklerinde dönemsel açıdan benimsenen eser içi yapıların (melodilerin, kontrpuan yoğunluğunun ve klavseninin çalma tekniğinin) kullanıldığını anlamaktayız. Daha yumuşak ve klavyeye zarar vermeden çalmaya özen göstermek gibi olguları barındıran ilk çalma teknikleri mekanik gelişmeler ve piyanonun dış yapısının gelişimi sayesinde ilerleyiş kaydetmiştir.

Ahmet Say'ın kaynağından alınan bilgiye göre Franz Lizst piyanoyu şu şekilde tanımlamaktadır;

“Piyano tutkusuna dönüşen bendeki gizemli duygusal bağlar nedeniyle abartıyor olabilirim: Çalgı olarak piyanonun değerini kimse yadsıyamaz.

Piyano, çalgılar sıralamasında en önde gelir: Yaygınlığını armonik kaynaklarına borçlu olan bu çalgı, ses olanaklarıyla bir orkestranın seslendirdiği bütün eserleri tek başına çalabilir. Bu ne demektir? Piyanistin on parmağı, orkestradaki bütün müzikçilerin çıkarttığı sesleri yaratmaya yeter demektir. Bir orkestrayı oluşturmak ve her zaman el altında bulundurmak pek kolay olmadığı için, belki hiçbir zaman dinleme şansı bulamayacağımız eserleri piyano sayesinde tanıyabiliyoruz.”(Say, 2006, s. 194)

Piyano, tuşlara yumuşak dokunulduğunda hafif, sert basıldığında güçlü ses veriyordu. Ne va ki “pianoforte”, birçok yönden yeterli ses özelliklerine sahip olmadığı için, 18. Yüzyılın sonlarına kadar pek ilgi görmedi. 1808'de Fransız çalgı yapımcısı Sebastien Erard, çift maşalı mekanizmayı icat etti, onun yeğeni Pierre Erard ise 1821'de “tekrarlı mekanizmayı geliştirdi. Böylece günümüz kuyruklu piyanolarında kulanı teknolojik düzeye çok yaklaşıldı ve yorumculuk sanatında yeni bir ustalık alanına (virtüözite) yol açıldı (Say, 2006, s. 195).

4.KLASİK DÖNEM'DE KULLANILAN BESTELEME TEKNİKLERİ VE PİYANONUN YERİ

18. yüzyılın yeni müziğine geçerken Barok Dönem'e göre melodi ve melodik çizgi kavramında bazı değişiklikler yaşanır. Barok tekniğinde besteci bir temayı duyurur ve yapıtın sonuna dek çok katı olmayan karşıtlıklarla sürdürür. Her ne kadar çeşitlense de aynı tema tanıdık giysilerle karşımıza çıkacaktır. 18. Yüzyılın ikinci yarısında besterciler, aynı bölümün değişik bölmeleri içinde karşıtlıklar oluşturmaya başlarlar: Hatta temanın kendi içinde bile karşıtlık yaratabilirler. Böylece müziksel fikir sürekli bir değişim geçirmeye başlar. Tema her karşımıza çıkışta yeni giysilere bürünmüştür, yeni bir anlam taşımaktadır. Bu arada armonik ritim daha net ve Barok yapıtlara göre daha ağır tempodadır. Ancak önceki yılların stiline göre daha akışkan adımlarla ilerler. Klasik Dönem'le gelişme gösteren en önemli çalgı müziği "Sonat"tır. Bu dönemde yaratılan en önemli biçim ise, önceki yılların "Senfonia"sından farklı olan "Senfoni"dir. Solo konçertolarda yeni ortaya çıkan piyano gündeme gelir ve piyano için konçertolar yazılmaya başlanır. Senfoni kadar önemli bir biçim de dört çalgı için yazılan yaylı çalgılar kuartetidir. Opera ise Gluck ve Mozart'ın yapıtlarıyla yeni bir boyut kazanmıştır (İlyasoğlu, 1999, s. 52)

İlyasoğlu'nun kaynağında bahsedildiği gibi, Barok ve Klasik Dönem'de bestelenen eserler arasındaki en büyük farklılık melodilerin sadeleşerek anlaşılır bir hale gelmesidir. Barok Dönem bestecilerinin süslü ve gösterişli kontrpuantal ezgilerinin Klasik Dönem'de oldukça sadeleşerek ve kontrpuan tekniğinin bütün bir eseri kapsamadan sadece "bir renk katmak amacıyla" eserlerin içerisinde uygulanması, solo çalgı ve eşliğinde de büyük değişikliklere yol açmıştır. Bu değişikliklerden en dikkat çeken Barok Dönem'de solist ve orkestra eşlikte bulunan melodilerin iç içe geçerek oldukça yoğun bir tını ile seslendirilmesinden uzaklaşarak, ana temanın ön planda olduğu ve eşliğin sadece ana temayı renklendirerek armonisel açıdan katkı sağlamasıdır.

Klasik Dönem, Haydn-Mozart dönemidir. Onların yarattığı müzik dili, onların stili, tekniği ve ortamıdır. Beethoven, Klasik ve Romantik Dönem arasında bir köprü olarak tanımlanır. Bazı kaynaklarda Haydn-Mozart ve Beethoven, Klasik Dönem'in üçlüsü olarak karşımıza çıkar. Haydn ve Mozart çok iyi anlaşan, birbirlerinden etkilenen iki can dosttur. Haydn'ın müzik yeteneği çok geç yaşlarda kendini gösterir. Mozart ise daha üç dört yaşında parlak yeteneğini kanıtlamıştır. Denir ki, "Eğer Haydn, Mozart gibi 25 yaşında ölseydi, adı bugün zor anılırdı." Bu iki besteciye hazırlayan ortam şöyle özetlenebilir: Orta sınıf büyümektedir. Orta sınıf yalın dansları, yalın ezgileri kısa ve kolay akılda kalan müziği yeğ tutar. Danslar da şekil değiştirir. Örneğin Barok Dönem'de menuet uyumlu adımlarla süslü bir dans iken, 18. Yüzyıl'ın ortalarında daha kaba, açık yürekli, dalgalanan bir hareket haline dönüşür. Danslar, şarkılar ve marşlar, 18. Yüzyıl sonunda Avusturya'da bestelenen yapıtların ortak paydası olmuştur (İlyasoğlu, 1999, s. 53).

Klasik Dönem'de klavsen artık fazla tercih edilmemek ile birlikte varlığını sürdürmekteydi. Besteciler ise yeni renkler, ses kalitesi ve teknik gelişimlere açık çalgılar arayışına girmiş ve Johannes Zumpe'nin geliştirdiği mekanige sahip günümüzde Kare Piyano olarak bilinen piyanolara eser yazmaya başlamışlardı. Haydn'ın Klavye Konçertoları olarak bilinen konçertoları, Mozart'ın hızlı gamlara ve nüans karşıtlığı içeren detaylı Piyano Konçertoları, Klasik Dönem'in vazgeçilemeyecek unsurları arasındadır. Elbette bu bestecilerden önce Muzio Clementi, piyano öğretiminde ön plana çıkarak "Piyanonun Babası" ünvanını sonatları ve piyano için bestelediği eserleri ile kazanmıştı. Eğitim verdiği şehirlerde piyanonun yaygınlaşması ve tanıtımı oldukça iyi gitmekteydi ve bu tanıtımlar sayesinde Avusturya, Brandenburg ve Berlin gibi Avrupa'nın büyük

şehirlerindeki saraylarda soylular piyanoyu tercih etmekteydi. Sosyo-kültürel açıdan bir değerlendirme yapılırsa, tüm soyluların prestij göstergesi olarak bir çalgı öğrenmesi aileleri tarafından zorunlu tutuluyordu ve tercih edilen çalgılar arasında başta piyano gelmekteydi. Besteciler saraylarda konuk ediliyor ve hatta saraylarda uzun süreli ağırlanarak siparişler veriliyordu. Avusturya Arşidükü II. Rudolf, Prusya İmparatoru II. Frederick gibi Avrupa'nın önemli siyasi kişilikleri saraylarında konuk ettikleri bestecilerden piyano veya diğer çalgıları öğrenmek için çabalıyorlardı. Zenginlerin ve soyluların bu yöndeki talepleri, eser siparişleri ve bestecileri korumaları piyano literatürünü ve tekniğini de geliştirmişti. Haydn'ın eserlerini örnek alırsak, Barok kontrpuanlarının Klasik bir üslup ile birleştiği görülebilir. Klasik Dönem'deki sadeliğin Barok Dönem'in gösterişi ile oluşturduğu bu denli karşıtlık çalan kişileri de hem teknik hem de müzikal açıdan zorlayabiliyordu (Brownell, 2010, s. 55).

Bu noktada Brownell'e göre bir bakış açısı ile piyano, Klasik Dönem'de gelişimine başlayarak Barok Dönem'in dini müziklerinin bestelenmekten kaçınıldığı, nüans ve ses renkleri bakımından çeşitliliğe sahip olan ve bu unsurlar sayesinde Avrupa'nın soylu sınıfının tercih ettiği bir çalgı haline gelmiştir. Muzio Clementi'nin ilk piyano sonatlarını bestelemesi ve bu sonatların halen günümüzde de müzik eğitimi veren kurumlarda öğretilmesi, piyanonun ilk eserleri hakkında teknik açıdan fikrimizin olmasını sağlamaktadır.

Barok Dönem'in müzikal düşünceleri ve karakteristik yorumculuğu, günümüzde ancak o dönemde bulunan çalgıların yapısını bilmek ve eserlerini tanımak ile oluşturulabilir. Bu sebeple müzik eğitimi veren profesyonel (konservatuvarlar, eğitim fakülteleri) ve amatör eğitim veren (müzik kursları veya bireysel ders) kurumlarımızda müfredatlarında belirlenmiş olan Barok Dönem eserlerinin çalışacak kişilere analiz ettirilerek ve dönem çalgılarının yapısal farklılıklarının eğitim veren kişi tarafından açıklanmasının uygun olacağı görüşü çalışmanın kapsamında düşünülmüştür.

Piyano için yazılmış ilk eslere baktığımızda karşımıza "*Sonate da Cimbalo di piano e forte, detto volgarmente di marteletti*" adında Lodovico Giustini tarafından bestelenmiş bir piyano kitapçığı çıkmaktadır. Bu eserin bestelenmesini ne yazık ki Giustini basımını veya seslendirilmesini görece kadar uzun yaşayamamıştı. 1730 sonrasında Silbermann piyanosunun tanıtımını bütün Alman topraklarına yaymak istemiş fakat başlarda çok küçük bir destek elde edebilmişti. Bu sebeple Johann Sebastian Bach'ın beğenisine sunduğu çalgısını tanıtmak için elinden geleni yapmış, Bach'ın çalgıya ilgi göstermesi fakat klavsenini daha ön planda tutması ile hayalleri yarı kalmıştı. Fakat kurduğu hayaller Muzio Clementi'nin Op.2 "Piyano için 3 Sonat" isimli eserini 1773 yılında bestelemesi ile tahmin edemeyeceği kadar ilerlemişti. Teknik açıdan oldukça sade bir anlayışa sahip ve genellikle iki sesli olarak tanımlanabilecek olan bu sonatlar ilk Klasik Dönem sonatları ve kendinden sonraki bestecilere başta Haydn ve Mozart olmak üzere örnek teşkil etmişti (Cooper, 1958, s. 376).

5.ERKEN ROMANTİK DÖNEM'DE MÜZİK VE AVRUPA

Romantizm, duygusal ve ifadeli olarak günümüzde tanımlanmaktadır fakat başka bir bakış açısı ile düşünüldüğünde isyanların özgürlüğün ve Avrupa'daki olaylar düşünüldüğünde ifade özgürlüğünün gücü olarak da nitelenebilir. 1789 Fransız İhtilali ile başlayan çalkantılı dönem, sosyal açıdan halkın üzerinde büyük bir etki bırakmıştı. Soyluların hükümdarlığına son veren bu ihtilal sayesinde sanat anlayışı da hem ifade hem de tanımlama yönünden değişmeye başlamıştı. Resim sanatında perspektif ve milletçilik duyguları, halkların kendi milletlerinin kültürlerini benimsemeleri ile ortaya çıkan folklorik öğeler, müziğinde değişime girerek renklenmesini,

soyluların asaletini yansıtan müzik cümlelerinden arınarak halkların kendi müziklerine yönelmesini sağlamıştı. Milletlerin doğuşu olarak nitelenebilecek olan bu dönemde müzik, soyluların himayesinden kurtularak halkın benimsediği bir sanat dalı haline gelmesi ile birlikte kendi içerisinde ifade etme ve yenilikler çağı olarak da adlandırılabilir (Cooper, 1958, s. 376).

Klasik Dönem piyano müziğindeki sıcak ve zarif melodiler, Romantik Dönem’de yerini ihtiraslı ve özgür yapıya bırakmaya başlamıştı. Mozart’ın operaları ne kadar gösterişli birer yapıt olursa olsun, burjuvazinin etkilerini fazlasıyla barındırmaktaydı. Fakat Beethoven ile bu anlayış değişime uğramış, betimleme sanatı Vivaldi’den sonra ilk kez müzikte yerini almaya başlamıştı. Ayışığı, Fırtına ve Patetik gibi isimlerle bilinen sonatlarında betimlemelere ve Klasik Dönem’in asaletinden uzak insan ruhuna hitap eden melodilerin yanı sıra, teknik anlamda çalan kişiyi zorlayan geniş akorlar ve Alberti baslarına sahip eserler bestelemiştir. Bestelediği eserlerinde ise hem müzikal yönde hem de teknik yönde kendinden öncekilerden ileri olduğu anlaşılmaktadır. Beethoven’dan önceki eserlerin incelenmesi yapılırsa Mozart ve Haydn’ın benzer şekilde sade ve tonal geçişlerin daha belirgin olduğu bir armonisel yapı göze çarpar. Bu yapıda eşlik ve ana tema birbirinden çok belirgin bir şekilde ayrı tutulmak ile birlikte eşlik de bulunan dokular Alberti basları veya kök formunda akorların yanı sıra, çevrim olarak kullanılmış fakat her iki ele de armoni kuralları gereği eşit sayıda dağıtılmış seslerden meydana gelir. Kendi imzasını taşıyan kadansı ile Mozart, cümle sonlarındaki gecikmeleri bir diminuendo ile süslemiştir. Bu diminuendo örnekleri, başlarda Beethoven’ı etkilese de onun kişiliğindeki sertlik ve özgür ruhuna pek de hitap etmemekteydi. Beethoven’ın gençlik döneminde bestelediği piyano eserlerinde Mozart etkileri görülmek ile birlikte, orkestra için sipariş üzerine bestelediği “Coriolanus Uvertürü”nde Mozart dokularından kurtularak kendi karakterini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Bu karakter daha sonrasında bestelediği her eserine (özellikle piyano sonatlarına) oldukça etki ederek, daha hızlı melodiler, akıcı fakat bir o kadar da sürprizli sert tonalite geçişleri, genişleyen formal dokulara da dönüşmüştür (Agay, 1971, s. 11).

Agay ve Cooper’ın kaynakları incelendiğinde, Klasik Dönem’de soyluların etkisi ile eserlerin bir kısmının içerisinde bulunan ve soylular tarafından eğitim alma amacı ile tercih edilen piyano için bestelenmiş yapıtlarda, asalet ve gurur gibi duyguların müzik ile şairane bir şekilde işlendiğini anlayabiliriz. Bu duygular işlenirken de piyano tekniğinden daha çok duygusal anlamda bir bakış açısının da olduğunu, bu sebeple bestelenen piyano eserlerinin yazım tekniklerinin ve daha sonrasında çalma tekniklerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Klasik Dönem eserlerin çalınması sırasında nüansların tamamen yapılması ve bu nüanslara uyarken cümleler içerisindeki ifadelerin de (cümle sonlarında diminuendo, tema tekrarıyla karşıtlık oluşturmak amacı ile ilk tema kuvvetli ve ikinci tema daha hafif) uygulanması dönemin izlerini yansıtan bir takım yazısız kurallar dizisi haline gelmiştir.

Beethoven’dan sonra Schubert’in eserlerinde halefinin büyük ve ihtisamlı etkilerinden daha farklı olarak Mozart stilinin armonisel açıdan dönüşmüş bir çeşidi gözlemlenmektedir. Schubert’in piyano eserlerinde tonalite, kendinden öncekilere göre çok daha önemsizmiş gibi görünebilir fakat tonal geçişlerin yeni düşünceler arayışı ile yapıldığı da görülmektedir. Piyano için sonatlarında, fantezilerinde ve oda müziklerinde uyguladığı tonalite geçişleri, Mozart veya Beethoven’dan daha sert olmasına karşın Schubert’in müzikalite anlayışı ve çalma tekniği çerçevesinde değerlendirildiğinde selevi olan Beethoven’a göre çok daha yumuşak duyulmaktadır. Nüansların karşıtlığı ve bu karşıtlıkların oldukça belirgin olması Schubert’in kendine özgü müzikal anlayışı olarak nitelendirilebilir. Piyano eserlerinde (sonatları ve fantezilerinde) Mozart’tan bile daha yalın bir ifadeyi benimsemiş ve oktavlanmış sesleri sıkça kullanmıştır. (Medic, 2018, s. 104).

6.KLASİK DÖNEM'DEN ERKEN ROMANTİK DÖNEM'E PİYANO ESERLERİ

Klasik Dönem'in Mozart'ın ölümü ile bittiği varsayımı, aslında kesin bir yargıyı da beraberinde getirmektedir. Müzikal anlayışların yanı sıra çalgısal anlamda da Mozart'ın devamında gelen besteciler bir süre onun fikirlerine sahip çıkmış, daha önceki öğretilerini örnek alarak eserler bestelemişlerdir. Teknik anlamda Mozart ve Haydn'ın benzer piyano tekniklerini kullandıkları görülse de Beethoven ve Schubert bu teknik anlayıştan çıkarak iki farklı çalma stili ortaya koymuşlardı. Bu stillerden Beethoven stili, oldukça yoğun armoni ve teknik anlamda hızlı melodiler içeren pasajları barındırmaktaydı. Beethoven ve Schubert'in eserlerinde kendi halklarının müzikleri işlenmiş, kültürel farklılıklar müzik ile yansıtılmıştır. Dans türlerinin Sonat Rondo'larında işlenmesi, Beethoven'ın Sonat Allegrosu formuna bakış açısı ve geliştirmesi ve Schubert'in çok daha sade bir form kullanma çabaları piyano tekniğinin gelişimine de katkı sağlamıştır (Boult-Herbage, 1939, s. 127).

Piyano'daki mekanik gelişimler ve pedalların eklenmesi ile oluşan armoni yoğunluğu, Klasik Dönem'den başlayarak Romantik Dönem'in ortalarına kadar gelişerek devam etmiştir. Romantik Dönem'deki akorların çeşitliliği ve Klasik Dönem'e göre çok daha fazla sesle kurulan akorlar her iki ele yayılarak çalınmaktadır. Alberti basının Erken Romantik Dönem piyano eserlerinde (Beethoven ve Schubert'in Piyano Sonatları) besteciler tarafından kullanılsalar da, Alberti bası etkilerini Schubert'ten sonra kaybetmeye başlamıştır. Beethoven'in "Patetik Sonatı"nın girişindeki melodiler tamamen akorlar ile başlamaktadır, "Ay Işığı Sonatı"nda arpjerler üzerine oluşturduğu armoniler Haydn ve Mozart'tan yapısal ve müzikal açıdan farklıdır (Berndt, 2006, s. 2).

Klasik Dönem'de özellikle Mozart'ın piyano sonatlarında ve piyano parçalarında Varyasyon tekniği görülmektedir. Bu tekniği incelikle dokuyan besteciye kendine örnek alan Beethoven ve Schubert piyano sonatlarının gelişim bölümlerinde Varyasyon tekniğini içeren pasajlarda bestelemişlerdir. Her iki dönem içerisinde Alberti bası ve sadelik gibi benzer materyaller bulunsa da müzikal ve metodolojik farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların başında müziğin sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesi ile ortaya çıkan ezgiler bulunmaktadır. Klasik Dönem bestecileri genellikle Majör tonalite ağırlıklı eserler bestelemiş, Alberti bas tekniğinden sıkça yararlanmış ve kontrpuantal yazı türünden mümkün olduğunca kaçınmışlardır. Piyanoya eklenen uzatma pedalının kullanımını önemsemişler fakat, seslerin berrak çıkması ve armonilerin oluşturduğu rezonansın netliği konusunda taviz vermemek adına pedal kullanımını sıkça kullanmamışlardır. Romantik Dönem'e geçiş bestecileri ise eserlerindeki armonileri akorlar üzerinde kullanmışlar, Alberti bas tekniğini kullandıklarında akorların tüm seslerini üçlüler ile eşliğe yansıtmışlar, armoni yoğunluğunun melodiler ile birleşmesi amacı ile uzatma pedalını kullanmaktan çekinmemişlerdir (Kwon, 2005, s. 2).

Dönemler arası geçiş sırasında birçok besteci bulunmak ile birlikte, içlerinden sayılı olanlar yenilikleri çabuk bir şekilde kabullenip kendi tarzlarını oluşturmuşlardır. Kendini benimseten bestecilerin çoğu solist olarak da sahnelere çıkıp kendinden önceki bestecilerin eserlerini ve kendi besteledikleri eserleri seslendirmekteydiler. Halk tarafından tanınmaları ve sevlmeleri konserlerde gösterdikleri teknik hünerler ve eserlerindeki melodilerdi. Teknik hünerlerini sahne jestleri ile birleştirerek mesleklerini tanıttıkları gibi, besteledikleri eserlerle de yeteneklerini ortaya koymaktaydılar. Olgunluk dönemlerinde de her besteci kendisini eserlerini bestelemeye veya öğrencilerini eğitmeye adanmıştı. Mozart'ın Haydn ile çalışması, Beethoven'ın Mozart'ın ilgisini çekerek bir süre ondan eğitim alması gibi örnekler bestecilerin olgunluk dönemlerinde

karşılaşılabilen kariyerlerinin ilerleyiş yönüdür. Olgunluk dönemlerinde de teknik ve müzikal birikimlerinin yoğun olması sebebi ile eserleri, gençlik dönemlerine göre oldukça farklı şekilde incelenmektedir (Estrella, 2019).

Elde edilen verilerin ışığında kaynaklarda bahsedilen Klasik Dönem ve Erken Romantik Dönem bestecilerinden Mozart ve Beethoven'ın piyano için yazmış oldukları eserler listesi aşağıdaki gibidir. Bestecilerin tüm piyano eserleri listeye eklenmemiş, liste sadece sonatlarından oluşturulmuştur.

6.1.WOLFGANG AMADEUS MOZART

- Piyano Sonatı No. 1 Do Majör, K. 279 (1774)
- Piyano Sonatı No. 2 Fa Majör, K. 280 (1774)
- Piyano Sonatı No. 3 Si bemol Majör, K. 281 (1775)
- Piyano Sonatı No. 4 Mi bemol Majör, K. 282 (1774)
- Piyano Sonatı No. 5 Sol Majör, K. 283 (1774)
- Piyano Sonatı No. 6 Re Majör, K. 284 (1775)
- Piyano Sonatı No. 7 Do Majör, K. 309 (1777)
- Piyano Sonatı No. 8 La minör, K. 310
- Piyano Sonatı No. 9 Re majör, K. 311
- Piyano Sonatı No. 10 Do Majör, K. 330 (1782)
- Piyano Sonatı No. 11 La Majör, K. 331 (1783)
- Piyano Sonatı No. 12 Fa Majör, K. 332 (1783)
- Piyano Sonatı No. 13 Si bemol Majör, K. 333 (1783)
- Piyano Sonatı No. 14 Do minör, K. 457 (1784)
- Piyano Sonatı No. 15 Fa Majör, K. 533/494 (1788)
- Piyano Sonatı No. 16 Do Majör, K. 545 (1788)
- Piyano Sonatı No. 17 Si bemol Majör, K. 570 (1789)
- Piyano Sonatı No. 18 Re Majör, K. 576 (1789)
- Piyano Sonatı No. 19 Fa Majör, K. 547a (1799)

6.2.LUDWIG VAN BEETHOVEN

Opus 2: Üç Piyano Sonatı (1795)

- Piyano Sonatı No. 1 Fa minör Piyano
- Sonatı No. 2 La Majör Piyano Sonatı
- No. 3 Do Majör

Opus 7: Piyano Sonatı No. 4 in Mi bemol Majör (1797)

Opus 10: Üç Piyano Sonatı (1798)

Piyano Sonatı No. 5 Do minör Piyano

Sonatı No. 6 Fa Majör Piyano Sonatı

No. 7 Re Majör

Opus 13: Piyano Sonatı No. 8 Do minör (1798)

Opus 14: İki Piyano Sonatı (1799)

Piyano Sonatı No. 9 Mi Majör (1801)

Piyano Sonatı No. 10 Sol Majör

Piyano Sonatı No. 14 in Do diyez minör 'Sonata quasi una fantasia' (Ayıışığı")

7.SONUÇ

Elde edilen verilerin ışığında piyanonun tarihsel olarak gelişiminin nasıl ve ne şekilde olduğu anlaşılmıştır. İlk üretildiği tarihte klavsene göre ses yüksekliği bakımından oldukça avantajlı olan bu çalgının, başlarda besteciler ve solistler tarafından ilgi görmediği, Muzio Clementi'nin bestelediği piyano sonatları sonrasında ilgi görerek tanınması ve talebin yükselişe geçtiği anlaşılmıştır. Bu talebin, aslında halkın her kesiminden olmamak ile birlikte soyluların öğrenme ve gösterişleri yüzünden olduğu varsayımı yapılabilir. Klasik Dönem'e geçerken Joseph Haydn'ın klavye konçertolarının günümüzde piyano ile seslendirilmesi ve seslendirilen eserlerdeki sonorite (ses yoğunluğu) oranının kendinden önceki bestecilerden farklı olarak oldukça yalın ve anlaşılır olduğu görülmüştür. Piyano tekniğinde günümüzde de aynı ses renkleri ile çalınan Haydn'ın eserleri, Mozart'ın piyano eserleri ile benzerlikler göstermektedir. Oldukça belirgin melodilerin akıcı bir Alberti bası eşliğinde seslendirilmesi, ana tema ve eşliğin birbirinden ayrı tutularak gerektiğinde solistin, gerektiğinde de orkestranın ön plana çıkarılması yönünden benzerlikler bulunmaktadır.

Erken Romantik Dönem bestecileri olarak incelenen Beethoven ve Schubert'in eserlerinde sonorite yönünden benzerlikler olmasına karşın, piyano tekniği ve seslendirme yönünden farklılıklar bulunmaktadır. Benzerliklerin başında Beethoven ve Schubert'in örnek aldığı Mozart'ın kendine özgü sadelik anlayışı ve aristokratik motifleri bulunmaktadır. Fakat devrim sonrasında aristokrasinin bir miktar çöküşü Beethoven'ı etkilemiş ve besteci eserlerini bestelerken özgürlük, milliyet ve hür irade gibi düşüncelerden ilham almıştır. "Eroica" isimli senfonisi ve 5 numaralı Piyano Konçertosu olan "İmparator" konçertosu bu duyguları nasıl ve ne şekilde bizlere yansıtmak istediğinin bir ifadesidir. Piyano konçertosundaki akorların büyüklüğü ve parlak tınları, aristokrat düşünceleri, melodilerin ve eşliğin akıcılığı halkın hür iradesini yansıtmak ile birlikte kendinden önceki bestecilerden oldukça farklı bir anlatıma sahiptir. Schubert'in eserlerinde ise tonalite kavramı tamamen boyut değiştirmiş gibi besteci tarafından kullanılmış, sürprizler içeren ton

geçişleri ve altere sesler ile farklı tonlara geçişlerde adeta bir basamak olarak uygulanmıştır. Pedal kullanımı bakımından Erken Romantik Dönem bestecileri olan Beethoven ve Schubert, eserlerinde büyük orkestral tınıları yaratmak için uzatma pedalını ve piyanonun polifonik tını özelliğini yoğun bir şekilde kullandıkları anlaşılmıştır.

Günümüzde bu iki dönemde bestelenen eserleri seslendirecek olan kişilerin öncelikle eserleri incelemelerinin gereksinimi anlaşılmaktadır. Beethoven her ne kadar Erken Romantik Dönem bestecisi olarak tanımlansa da bazı kaynaklar onun hayatını iki kısımda inceleyerek her iki dönemde karakteristik yapılarını barındırdığını belirtmektedir. Schubert ise Romantik Dönem'in başlangıç bestecisi olarak kabul edilmekte, eserlerindeki yalınlığın Klasik üslup ile karıştırılmaması gerekmektedir. Klasik üslupta ezgiler oldukça neşeli ve hareketli bir havada iken Romantik Dönem'de her ne kadar Majör tonalitede bile bestelense tınların yoğunluğu ve müzikalite yönünden daha yoğun ve ağıdalı diye adlandırılabilir olan bir yorum ile yorumlanması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Agay, D. (1971), An Anthology of Piano Music Volume:3 The Romantic Period, Hal Leonard Corp. U.S.A.

Berndt, S. (2006), Musical Time Period Fact Sheets "Romantic Period", The Phoenix Symphony, Arizona, U.S.A.

Boult, A. (1939), Music: Its History and Enjoyment, Londra: İngiltere, Odhams Press L.T.D.

Brownell, A. (2010), The English Piano in the Classical Period: Its Music, Performers and Influences, City University of London: U.K.

Cooper, M. (1958), The Concise Encyclopedia of Music And Musicians, New York: U.S.A., Hawthorn Books INC.

İlyasoğlu, E. (1999), Zaman İçinde Müzik, İstanbul: Türkiye, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Kwon, H.J. (2005), The Development of Piano Variations in The Romantic Era, Dissertation Submitted to the Faculty Graduate School of the University of Maryland, California, U.S.A.

Medic, I. (2018), Music And Histography, The Institute of Musicology SASA, Belgrad, Sırbistan.

Say, A. (2006), Müziğin Kitabı, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, Türkiye